

Bir Araştırmacının Annesine Vedası

“Ah benim gözlüklü oğlum, ayacıklarına dikkat edesin. Haydi bakalım, hoşça kal.”

Ölüme Alışık Değiliz

Blanchot, ölüme alışık olmadığımızı söylerken son derece gerçekçi bir saptamada bulunmaktadır. Alışık olmadığımız için de, ölüme, ya bizi kendimizden geçiren ve alışkanlıklarımızdan eden ya da bizi dehşete düşüren beklenmedik bir şey olarak yaklaşıyoruz. Oysa hepimizin ölmesi zorunludur ve bunu biliriz. İnsana özgü açmazın en uğursuz, aynı zamanda en yaratıcı paradoksu burada yatar. Ölmek zorunda olma gerçeği, önsel olarak bütün hayatta kalma çabalarını nihai bir başarısızlığa mahkum eder. Ölmenin zorunlu olduğunu bilmek, en görkemli insan projelerini bile küçük ve önemsiz, içi doldurulmuş ve saçma bir hale dönüştürebilir.

Schopenhauer'e göre, bir sona ulaşmanın aracı olarak yaşam yalnızca ölümlerle gerçeklik kazanır, çünkü ölüm yaşamın tek görünür, doğal ve kaçınılmaz noktasıdır. Immanuel Kant için ise yaşamın peşinden gelen cansızlık ölümdür. Aksi durumda yaşamın anlamı yoktur. Bir zaman olmuş olan artık yoktur; ancak hiç olmamış olan kadar vardır. Bu anlamda zaman, her an her şeyin ellerimizde yok olduğu ve böylece bütün değerini yitirdiği şeydir. Yaşamın, daha başından belirlenmiş geçiciliği söz konusu olduğunda, insan için her şey, yalnızca çözüm değil, sorun bile, kuşku ve belirsizdir. İnsanlara ilişkin sonsuza dek sürecek tek şey belirsiz oldukları ve böyle kalmaya zorunlu olduklarıdır.

Heidegger'in deyişiyile, ölüm anlamlı, derli toplu kıldır, yaşamayı toparlar. O olmasaydı yaşam büyük bir dağınlık içinde olurdu. Çünkü insan adına ne yapılmışsa ölümlü olduğumuz için yapılmıştır ve bu doğada, doğadan olmamıza karşın doğayı aşan bir varlık olduğumuzun göstergesidir: İnsanın var oluşudur. Ölüm olmasaydı bunların hiçbirisi ve insan olmayacaktı. Ölümsüzlük insanın yok oluşudur. Ölüm insana doğanın sunduğu bir armağandır. Wittgenstein daha ileri gider ve yaşam probleminin çözümünü problemin ortadan kalkmasında görür. Yaşam bir problemse eğer, tek çözüm ölümdür.

Eđer ölümün hakkından gelinmiş olsa, o zaman insanların saçma derecede kısa olan ömürlerine bir amaç kazandırmak için bin bir emekle ortaya koydukları şeylerin hiçbir anlamı kalmazdı. Yaşamı sürdürmekle bu denli meşgul olmamızın nedeni ölmek zorunda olduğumuzu bilmemizdir ve bu insanoğlunun olağanüstü bir başarısıdır. Spinoza'ya göre özgür bir insanını en az düşündüğu şey ölümdür ve akıllı ölüm üzerine değil yaşam üzerine yoğunlaşır. Ölüm aklın en büyük yenilgisi olmasına rağmen hiç ölmeyecekmiş gibi yaşamak insan iradesinin aklın karşısındaki zaferidir.

Buna rağmen, ölüme alışık değiliz. Yine Schopenhauer'e göre, yaşam ölümden alınmış kısa vadeli bir borç olsa da Freud'a göre hiç kimse kendisinin ya da yakınlarının öleceğine inanmaz. Çünkü insan yıldızların ve galaksilerin hatta maddenin olmadığı bir varoluş düşünebilmesine karşılık, düşüncenin olmadığı bir varoluş düşünemez. Dolayısıyla ölüm - beğenilmeyen bir ölüm, bütün çıplak ve uygunsuz açıklığı içinde bir ölüm, bilinci durmadan zorlayacak bir ölüm – nihai saçmalık, aynı zamanda nihai hakikattir. Ölüm hakikatin ve saçmalığın bir olduğunu açığa vurur.

Bir diğer saçmalık, ilahi düzende, düşüncenin zaman - dışılığı ile tenin zamansallığı arasındaki sıkıntı verici uyumsuzluktur. Bu onur kırıcı bir şeydir, üzüntü kaynağıdır ama gücenme sebebi değildir. Entelektüel ve bedensel ömrün orantısızlığı biyolojik ömrün insan akıl ve kararına karşı bir meydan okumadır ve maalesef bu da acı bir hakikattir.

Hoşça Kal Anne

Yatılı okuduğum lise yıllarım dahil tam 40 yıldan beri yüzlerce kez Akhisar'a gittim geldim ve hemen her defasında kapıyı annem açmıştı. En önemli özelliği, anneannemden aldığını sandığım, sessizliyi ve her kapıyı açtığında, konuşmadan, sessizce birbirimize sarılır, hasret giderirdik. Ayrılırken ise hüzünlü bakışları tüm çehresini sarar, için için ağlardı. Yıllar önce doktora yapmak üzere Viyana'ya gideceğimi öğrenince kıyameti koparmış, zaten İstanbul'da "gurbette" olduğumu söyleyerek daha uzağa gitmemin ne anlamı var diye hayıflanıp durmuştu. Terminalde vedalaşırken birbirimize öyle sarılmıştık ki beni korumak için adeta tekrar rahmine almak ister gibiydi. Son zamanlarda, 8 yıldan beri Kanada'da yaşayan en küçük kardeşimin tatil için Akhisar'a gelmesi durumunda, ayrılırken dayanamayacağını söyleyip duruyordu etrafına. Tam 1 ay önce Akhisar'a gittiğimde onu balkonda beklerken bulmuş, hasretle kucaklaşmıştık. İlk cümlesi, genellikle "*nasılsın bakalım gözlüklü oğlum*" olurdu. Dönüşümde ise, arkamda, babamın ölümünden sonra boyamaktan vazgeçtiği bembeyaz saçları hafif çökmüş omuzlarına dökülmüş, bir taraftan el sallarken bir taraftan da için için ağlayan dev bir kadın bırakmıştım. "*Gitme benim gözlüklü oğlum*" der gibiydi.

*

Hiç unutmuyorum, ilkokuldaydım ve kalabalık bir aile olmamıza rağmen şimdi hatırlayamadığım nedenle bir yılbaşını annemle birlikte geçiriyorduk. Kardeşlerim küçük oldukları için uyumuş olmalıydılar. Tombala oynarken radyoda tangoya benzer çok güzel bir hafif müzik çalıyordu. Uykum geldi ve anneme, ben uyuyana kadar radyoyu kapatmamasını söyledim. O da başucumda oturarak saçlarımı okşamaya başlamış, ben ise kendimi müziğin büyüüne kaptırarak derin bir uykuya dalmıştım. Etrafımda yıldızlar uçuşuyor, ışıklar içinde yüzüyordum. Ne büyük bir mutluluktum. Sanırım bu anneme yaptığım en büyük şımarıklığımdı.

*

“Ah benim gözlüklü oğlum, ayacıklarına dikkat edesin. Haydi bakalım hoşça kal.” Ben onun gözlüklü oğluydum. Annemin, telefonda duyduğum son sözleriydi bunlar. O güzel Rumeli şivesiyle peltek peltek konuşurdu. Ayak bileğimdeki küçük bir rahatsızlık nedeniyle haftada iki üç kez arıyor, doktora gitmem için ısrar ediyordu. Ben de doktora gittiğimi ve ciddi bir şeyim olmadığını söyleyince bir oh çekmiş ama ilaçlarımı almayı ihmal etmememi defalarca tekrarlamıştı. Sesi kulaklarımdan hiç, ama hiç gitmeyecek.

Annemle yaptığımız telefon konuşmasından 1 gün sonra,17 Haziran akşamı saat 9:30 civarında Akhisar’daki kardeşimin telefonuyla buz kestim. Boğuk bir sesle “Ağbi, ağbi annemi kaybettik, kaybettik ağbi” diye haykırarak ağlıyordu. Haberi duyan eşim gelip sarılmış beni teskin etmeye çalışıyordu ama ben şoktaydım. Ciddi bir rahatsızlığı olmayan 73 yaşındaki annem, oturduğu yerde, sessiz ve sakin bir biçimde sonsuzluğa uçmuştu. Sessizce yaşadığı bu dünyayı sessiz ve sitemsiz terk etmişti. Çok yakın bir arkadaşının söylediği gibi “büyük bir sürpriz yapmış” bizi yalnız bırakmıştı. Bu acı haberi Kanada’daki kardeşime vermek de bana düşüyordu.

18 Haziran’da sıcak bir öğlen vakti,annemi babamın yanına toprağa verdik. İzmir’deki kardeşimin deyişiyile artık annesiz ve babasız, öksüz kalmıştık. Akhisar’dan ayrılırken 40 yıldan beri ilk kez annemle vedalaşamadım. Ölümüne alışmak imkansız. Her ne kadar yaşam, ölümle var olsa da...

*

Uyanmak istediğimiz halde bir türlü uyanamadığımız rüyalar vardır,uyandıığımızda kan ter içinde kaldığımız; işte şimdi böyle bir durumdayım, bir türlü uyanamıyorum. Kainatın belki de tek gerçeği olan ölüm, insana bir süre rüya gibi geliyor; sanki nasıl olsa uyanacağız. Ama zaman geçiyor, uyanamadığımızı zannettiğimiz; oysa bal gibi uyumuyoruz. İşte böyle bir şey ölüm, alışık olmadığımız.

*

Hoşça kal anne. O yılbaşı gecesi beni uyuturken gördüğüm yıldızların ışıkları içinde uyu; sessiz, sedasız; tıpkı yaşadığın gibi.....

Unutma ki,

*“Gün vuracak baktığımız her yüze
Ve kızlar, kucaklarında çiçekler,
Ebedi baharı getirecekler
Bu yeniden başlayan ömrümüze.”*

Orhan Veli

M.Bülent Gündoğmuş
bulent.gundogmus@yontemresearch.com